

Habitatbanking, hoe werkt dat

Jan van Muyden, voorzitter Veluwefonds
November 2018

Het motief

Biodiversiteit (soortenrijkdom) is de basis voor een goed natuurlijk evenwicht in het totale ecosysteem. Het is ook voor de mens van groot belang: hoe lager de biodiversiteit, hoe kwetsbaarder landbouwsystemen en ook onze menselijke leefomgeving.

De biodiversiteit staat ernstig onder druk. Van de oorspronkelijke in Nederland aanwezige soortenrijkdom (stand 1700) was in 1900 nog maar 40% aanwezig en op dit moment is dat nog maar 15%. Het Compendium voor de Leefomgeving stelt dan ook: "Dit relatief lage percentage is het gecombineerde resultaat van een historisch verlies aan natuurareaal en de kwaliteit van de resterende natuurgebieden. Daarnaast is de natuurkwaliteit van het landelijk gebied afgenomen door landbouwintensivering en verstedelijking."

Tegen deze achtergrond is het niet verwonderlijk dat de Gelderse gedeputeerde Meijers op 4 oktober 2018 tijdens het Gelderse oogstfeest concludeert dat de achteruitgang in biodiversiteit min of meer tot stilstand is gekomen. Dat we daarmee op de goede weg zouden zijn is een wat vreemde conclusie: we zijn zo laag gedaald dat verdere daling haast niet meer mogelijk is. We zijn aangeland in het einde van een S-vormige krimpcurve.

Waarom habitatbanking

De initiatiefnemers tot habitatbanking zien mogelijkheden om de biodiversiteit te bevorderen door een handel in biodiversiteit-credits mogelijk te maken (vgl. CO₂-credits). Het systeem richt zich op het vrijwillig investeren in biodiversiteit ('natuurwaarde') buiten beschermde natuurgebieden (waar reeds kaders voor bestaan) en heeft met name betrekking op compensatie van het verlies van biodiversiteit als gevolg van direct en indirect landgebruik. Op dit moment is er nog geen werkend systeem om biodiversiteitstoename in credits uit te drukken en deze te verhandelen.

Hoe werkt habitatbanking

Habitatbanking gaat uit van een markt van vraag en aanbod. De 'handelswaar' op deze markt bestaat uit credits biodiversiteit.

Credits biodiversiteit komen tot stand doordat de eigenaar van een perceel grond met een bepaalde lage biodiversiteit het voornemen opvat en realiseert om dit perceel te ontwikkelen naar een toestand met een hogere biodiversiteitswaarde en zich bovendien verplicht deze toestand langdurig in stand te houden. Deze eigenaar kan een particulier zijn, een (stoppende) agrariër, een stichting of vereniging (natuurorganisatie), of iedere andere rechtspersoon die grond in eigendom heeft.

Voorbeeld

De eigenaar van een perceel waarop tot dan toe maïs werd verbouwd wil daarmee stoppen en het omvormen tot gevarieerd nat kruidenrijk grasland.

- 1. Hij meldt het perceel aan voor deelname in habitatbanking.*
- 2. De habitatbank laat een bepaling van de biodiversiteitswaarde bij de uitgangssituatie uitvoeren door een gecertificeerd ecooloog, die daarbij gebruik maakt van een*

geautomatiseerd systeem van Sweco dat werkt op basis van de data van de nationale databank flora en fauna.

- 3. De habitatbank laat op vergelijkbare wijze een theoretische waardebeoordeling doen van de beoogde eindsituatie van het om te vormen perceel. Hiertoe wordt een perceel in de omgeving uitgekozen waarvan de abiotische factoren vrijwel overeenkomen en waar het beoogde eindbeeld al gerealiseerd is.*
- 4. De habitatbank stelt de te realiseren of gerealiseerde biodiversiteits-waardeverhoging van de omvorming vast en drukt dit saldo uit in credits biodiversiteit.*
- 5. De habitatbank legt betreffende omvorming van het perceel inclusief een langjarige instandhoudingsplicht met kettingbeding vast in een overeenkomst met de initiatiefnemer.*
- 6. De biodiversiteit-credits worden te koop aangeboden. Uit de opbrengst wordt de initiatiefnemer betaald voor zijn aangegane verplichtingen.*

De geldelijke waarde van de credits biodiversiteit wordt bepaald door de kosten van

- grondwerk (afvoeren vermeste bovenlaag, vernatten),
- herinrichting (zaaien, planten),
- langjarig onderhoud (afkoopsom),
- afkoop waardevermindering van agrarische waarde naar natuurwaarde (indien actueel).

Uit ervaring in vergelijkbare processen blijkt dat deze kosten in de praktijk liggen tussen de €50.000 en €100.000 per hectare. De ratio credits – Euro's moet nog worden bepaald.

Credits biodiversiteit kunnen worden gekocht door bedrijven of particulieren die willen investeren in de toename van biodiversiteit. Een belangrijk motief kan zijn zich te willen onderscheiden als Maatschappelijk Verantwoord Ondernemer. Habitatbanking kan alleen worden toegepast (laat alleen partijen toe) als er geen sprake (meer) is van enige verplichte vorm van compensatie in natuurwaarden. 'Greenwashing' wordt daarmee uitgesloten.

De waarde van de biodiversiteits-credits wordt geborgd door een transparant en zorgvuldig bewaakt systeem van protocollen en procedures en onafhankelijke geobjectiverde waardebeoordeling van te realiseren biodiversiteitswinst. Deze protocollen en procedures zijn in 2016 in een pilotproject uitgebreid getoetst. Partners in deze pilot waren Vitens, K3Delta, De Gemeent en het Veluwefonds, medegefinancierd door het ministerie van EZ.

Hoe kan habitatbanking worden toegepast

De meest voor de hand liggende toepassingen van habitatbanking liggen in de sfeer van MVO. Daarbij zijn drie hoofdstromen te onderscheiden:

1. Ondernemingen die zich geheel vrijwillig willen profileren als maatschappelijk verantwoorde ondernemer (MVO). Zij zullen dat graag kenbaar maken in hun maatschappelijk jaarverslag. Investeren in gewaarmerkte credits biodiversiteit is daarbij een serieuze optie die de goedkeuring van de accountant kan verkrijgen.
2. Beursgenoteerde bedrijven met meer dan 500 werknemers zijn wettelijk verplicht in hun bestuursverslag te laten zien wat zij presteren op gebied van o.a. duurzaamheid. Ook hier geldt dat investeren in gewaarmerkte credits biodiversiteit daarbij een serieuze optie is.
3. Wettelijk is vastgelegd dat de overheid bij grotere opdrachten verplicht is tot maatschappelijk verantwoord aanbesteden. Bij inschrijving op aanbestedingen door de overheid geldt dat gunning geschiedt op basis van de beste prijs-kwaliteit verhouding (en niet meer op de laagste prijs). Voorbeelden van inspanningen die in dit opzicht een rol spelen zijn investeren in CO₂-compensatie en in Social Return on investment (SROI). Investeren in biodiversiteit kan hierin een rol gaan vervullen.

Biodiversiteit in aanbestedingsvoorwaarden

Het kennisplatform CROW beheert een EMVI-criteriabibliotheek, die open staat voor nieuwe ervaringen en aspecten. De daar gehanteerde lijst van gunningscriteria is geen statisch geheel. Het expertisecentrum aanbesteding PIANOo laat zien dat het vooral zaak is dat de aanbestedende partij bij de uitschrijving duidelijk aangeeft welke thema's men bij de inschrijvingen wil betrekken en hoe men die mee wil laten wegen.

Het Veluwefonds start een project met als doel enkele Veluwse overheidspartners te bewegen de bevordering van de biodiversiteit als gunningscriterium in de aanbestedingen op te nemen. In dit project worden PIANOo, CRWO, aanbestedingsadviseurs, opdrachtgevers uit kringen van Provincie, Gemeenten, Waterschap en TBO's meegenomen. Daarnaast worden ook potentieel inschrijvende bedrijven in het project betrokken.

De uitvoeringsorganisatie

Habitatbanking wordt ondergebracht in een op te richten Stichting Habitatbank Nederland. We kiezen daarbij voor een vorm met een zware en compacte raad van toezicht van 3 personen en leggen de uitvoering bij een directeur-bestuurder. De directeur-bestuurder en de door hem aangestuurde medewerkers worden voornamelijk op uurbasis betaald. Voor de bancaire zaken wordt nauw samengewerkt met het Nationaal Groenfonds. De stichting zal geen winstoogmerk hebben. De directeur-bestuurder rapporteert halfjaarlijks aan de Raad van Toezicht. De werkzaamheden van de Raad van Toezicht zijn formeel beperkt tot deze halfjaarlijkse vergaderingen. Naast wat de wettelijke taken van een Raad van Toezicht zijn ziet deze Raad in het bijzonder ook toe op de integriteit van systeem van habitatbanking.